

УДК 351.75

*О. Я. Красівський,
д. і. н., професор, завідувач кафедри європейської інтеграції та права
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України. м. Львів
Д. О. Красівський,
канд. держ. упр., провідний науковий співробітник,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ*

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ ЄС В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВИБОРУ

*O. J. Krasivsky,
Doctor of History, Professor, Head of European integration and the rights of
Lviv Regional Institute of Public Administration of the
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Lviv
D. O. Krasivskyu,
PhD., leading researcher of Institute training State employment service of Ukraine, Kyiv*

EU SAFETY SYSTEM IN THE UKRAINIAN CHOICE

У статті охарактеризовано сучасний стан системи безпеки України, визначені внутрішні чинники, які несуть загрозу для інтеграції її системи національної безпеки в систему загальної європейської безпеки.

Аналізуються основні кроки України, щодо боротьби та протидії корупції, як основної загрози інтеграції у європейський політичний, соціальний та безпековий простори.

The article describes the current state of the security of Ukraine by domestic factors pose a threat to the integration of Ukraine's national security in the overall European security.

Analyzes the basic steps of Ukraine to fight and combat corruption as the main threat to integration into European political, social and security areas.

Ключові слова: *Європейський Союз, національна безпека, антикорупційна політика, європейська безпека.*

Keywords: *European Union, national security, anti-corruption policy, European security.*

Актуальність проблеми. Найважливішою проблемою зовнішньої політики України, яка є однією з найбільших в Європі з історичної, а навіть географічної точки зору і займає особливе місце в тій частині континенту є забезпечення національної та регіональної безпеки. В політичній сфері Україна декларує курс на інтеграцію євроатлантичними структурами. Головними політичними партнерами для неї залишаються США та Європейський Союз, з яким у 2014 році була підписана Угода про асоціацію. Питання забезпечення національної безпеки та її складових, посідає пріоритетне місце в системі державної політики держави.

У 2014 році було змінено зовнішньо-політичні пріоритети держави. Втративши частину території Україна переглянула ключові моменти формування національної безпеки, та обрала курс на асоціацію з ЄС, входження в європейський політико-правовий простір, залишивши позаду співробітництво з РФ і визнавши у новій оборонній доктрині від 2015 року Росію агресором, та обравши стратегічні напрями боротьби та протидії цій державі. Таким чином, спроби інтеграції в європейську систему безпеки стало логічним наслідком конфлікту між Україною та РФ.

Відтак, першочерговим завданням для України стала інтеграція в європейську та світову спільноти, структури безпеки світового і міжнародного рівня. Україна потребує власного місця в такому просторі, що гарантувало би її стабільність, безпеку та розвиток. Однак, постає питання відповідності вітчизняних структур національної безпеки подібним структурам ЄС. Загалом, необхідно констатувати, що Україна немає шансів повноцінно увійти в європейську спільноту без якісних змін у вітчизняному політико-правовому полі. Необхідні зміни у вітчизняному законодавстві, створення діючих механізмів боротьби з корупцією, докорінна реформа судової, банківської, пенсійної системи, тощо. Слід відмітити, що Україна зробила певні успішні кроки в напрямку подолання цих проблем, однак більшість з них зупинилась на півшляху до завершення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний вплив на розвиток безпекової політики зробили такі зарубіжні вчені, як Р. Гарднер, К. Гілл, М. Крейг, С. Морш, Д. Наваретте, М. Сміт, Б. Тонра та ін. Вітчизняні науковці С. Волошук, О. Вонсович, М. Гладш, В. Говоруха, Ю. Гончар, А. Грубинко, В. Руда, О. Снігир, В.

Стрельцов, О. Турченко, Л. Фалалєєва, Н. Фесенко, В. Шатун, А. Шелудченкова та ін. зробили ґрунтовний аналізу процесів створення та формування спільної зовнішньої безпекової політики ЄС.

Вагомий внесок у вивченні проблематики європейської та євроатлантичної інтеграції, було зроблено такими вітчизняними науковцями, як В. Говоруха, І. Грицяк, Г. Немиря, Л. Прокопенко, О. Рудік, В. Стрельцов, І. Шумляєва та інші.

Питанням пов'язаним з боротьбою та протидією корупції були присвячені праці: Л.І. Аркуші, В.М. Вересова, А.С. Жалинського, В.С. Журавського, М.Ю. Бездольного, П.Т. Геги, Ю.Я. Касараби, М.І. Камлика, Р.П. Марчука, М. І. Мельника та інших.

Метою статті є аналіз сучасного стану системи безпеки України, зовнішніх та внутрішніх загроз на шляху до інтеграції системи національної безпеки України в систему європейської безпеки.

Виклад основного матеріалу. Вигідне стратегічне та географічне розташування України завжди робило її об'єктом інтересу ключових геополітичних акторів світу. Україна постійно веде активну зовнішню політику, та є членом численних міжнародних організацій, зокрема таких, як: ООН (з 1945), ВООЗ (з 1948), ЮНЕСКО (з 1954), ОБСЄ (з 1992), ОЧЕС (з 1992), Рада Європи (з 1995), ЦЄІ (з 1996), ГУАМ (з 1997), СДВ (з 2005), СОТ (з 2008). Також Україна є фактичним членом СНД (з 1991) і має статус спостерігача в таких організаціях, як: РКБМ (з 1999), ЄврАзЕС (з 2002), Франкофонія (з 2006). У 2012 році Україна очолила Центральноєвропейську ініціативу (ЦЄІ), а у 2013 році очолювала ОБСЄ. У 2016 році Україна знову набула статусу непостійного члена Ради Безпеки ООН. Зокрема, на дипломатичній арені світу зовнішня політика України характеризувалась певною багатовекторністю, яка тільки підсилалась із прийняттям позаблокового статусу у 2010 році. Результатом прийняття Україною такого статусу лишило її можливості вступу в НАТО та доступу до європейської системи безпеки.

Події 2014 року, втрата Криму та події на сході України, показали помилковість даного рішення, а також примарність сподівань на Будапештський меморандум, як на ефективний інструмент протидії агресії та загрози територіальній цілісності, та поставили Україну перед необхідністю шукати нові засоби забезпечення державної безпеки. Таким інструментом міг би виступити НАТО, оскільки у 2016 році Україна скасувала позаблоковий статус, однак відомо, що статут Північно-атлантичного Альянсу забороняє приймати членів учасників з невирішеними територіальними проблемами.

16 вересня 2014 р, Верховної Радою України був прийнята Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, метою якого було посилення практичного співробітництва у запобіганні конфліктам та у сфері антикризового управління. Також важливою метою було посилення участі України у різного роду цивільних та військових операціях ЄС спрямованих на подолання кризових ситуацій, а також у численних навчаннях та тренуваннях^[1]. А вже 19 вересня 2014 р., між міністерствами оборони України, Литви, Польщі була укладена угода, щодо утворення «ЛитПолУкрбриг», військового підрозділу, який заснований на базі литовсько-польсько-українських підрозділів^[2]. Ці дії поклали перед Україною новий шлях до імплементації у систему європейської безпеки, на засадах тісного співробітництва з ЄС та НАТО. А вже 24 вересня 2015 року Президентом України П. Порошенком було підписано та затверджено нову Стратегію національної безпеки України, Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015^[3]. Зокрема Воєнна доктрина України відзначає актуальні воєнні загрози для України, серед яких основними є:

- збройна агресія РФ проти України;
- нарощування військової потужності РФ в безпосередній близькості до державного кордону, у тому числі можливість розгортання тактичної ядерної зброї на території АРК;
- мілітаризація тимчасово окупованої території, присутність військового контингенту РФ у Придністровському регіоні Молдови, активізація російськими спецслужбами розвідувально-підривної діяльності в Україні з метою дестабілізації внутрішньої ситуації.
- діяльність на території України незаконних збройних формувань, спрямованих на залякування населення та порушення функціонування органів державної влади.
- територіальні претензії Російської Федерації до України і посягання на її суверенітет та територіальну цілісність^[4].

Прийняття вищеозначених нормативно-правових актів дозволяє сформувати пріоритетні напрямки для створення ефективної системи забезпечення національної безпеки у оборонній сфері. Адаптація оборонного потенціалу України до світових стандартів, яких дотримуються НАТО та ЄС є вкрай важливим кроком на шляху інтеграції України у систему безпеки ЄС.

Однак, досить успішна співпраця України з ЄС та НАТО не позбавлена й певних проблем, зокрема, стосовно сфери Спільної зовнішньої політики і політики безпеки та Спільної політики безпеки й оборони ЄС (СЗППБ-СПБО ЄС), ставлення до якої неоднозначне навіть у країн-учасників. Зокрема, одні країни припускають (здебільшого серед противників США), що СЗППБ була створена як протипага НАТО з метою досягнення більшої військово-політичної інтеграції саме країн ЄС, і, відповідно, обмеження впливу США на ухвалення рішень з питань безпеки. На думку інших, створення СЗППБ не означає прагнення країн-членів ЄС дистанціюватись від НАТО, а покликане, насамперед, доповнювати забезпечення НАТО безпеки та стабільності у світі і на Європейському континенті зокрема. Незалежно від початкових намірів, все ж найбільш конвенційне твердження полягає в тому, що у військових питаннях ЄС все ще значно залежить від НАТО, а отже, – від США (особливо в таких важливих галузях, як повітряний транспорт, розвідка, системи космічного базування; здатність концентрувати вогневі засоби). Проте, на відміну від НАТО (який має такі інструменти, як Партнерство заради миру (ПЗМ) чи План набуття членства в НАТО) ЄС не має ні стратегії, ні інструментів для побудови відносин у сфері політики безпеки із сусідами, кандидатами в члени та претендентами^[5].

Однак, обороноздатність не єдина актуальна сфера, яка потребує уваги керівництва країни. Система забезпечення національної безпеки України включає в себе різні складові. Зокрема з 1 листопада 2014 р. було введено в дію політичну частину прийнятої Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. У другому розділі «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої політики та безпекової політики» визначені шляхи та механізми, які сприятимуть інтеграції України у систему європейської безпеки, зокрема можемо визначити, спільні цілі (ст. 4), форми (ст. 5) та сфери міжнародного співробітництва^[6], зокрема це стосується наступних напрямків:

- Внутрішні реформи (ст. 6).
- Зовнішня та політика безпеки (ст. 7).
- Міжнародне правосуддя та інструменти Міжнародного кримінального суду (ст. 8).
- Регіональна стабільність (ст. 9).
- Запобігання конфліктам, антикризове управління та військово-технічне співробітництво (ст. 10).
- Нерозповсюдження зброї масового знищення (ст. 11).
- Розбороння, контроль за озброєнням, експортний контроль та боротьба з незаконною торгівлею зброєю (ст. 12).

- Боротьба з тероризмом (ст. 13)^[7].

Важливо відмітити, що вказані сфери міжнародного співробітництва не містять визначення конкретних механізмів та інструментів, декларуючи лише загальні цілі та результати, яких має досягти Україна. Отже, необхідним є створення чіткої національної дорожньої карти, метою якої було би деталізація чіткого плану дій, щодо імплементації стандартів, норм та правил що діють у СЗППБ та СПБО.

Незважаючи на загал успішну співпрацю України ЄС в контексті Угоди про асоціацію, проблемними залишаються наступні напрями: слабкість та недосконалість внутрішніх реформ проваджуваних урядом, відносно низька регіональна стабільність, та незавершеність реформи судової системи та її адаптація до стандартів ЄС.

На нашу думку, серед програми внутрішніх реформ ініційованих українськими очільниками, пріоритетне місце посідає боротьба з корупцією, оскільки за даними недержавних міжнародних організацій, зокрема Transparency International. Саме Україна очолює список країн Європи з найбільшим рейтингом корупції, коли індекс сприйняття корупції (corruption perceptions index, CPI) ставить Україну на 130 місце зі 167 ^[8].

Сучасна світова спільнота, зокрема й українське суспільство, відчули нагальну необхідність боротьби та протидії корупції, з'явилися нові форми, методи, наукові підходи щодо запобігання корупції. Також відбувається підвищений інтерес до цього процесу як з боку суспільства, так і з боку керівництва держави. Явища корупційних дій, що мають місце серед посадових осіб публічної служби вкрай негативно впливають на всі сфери суспільно-політичного життя українського суспільства у тому числі гальмує політичний, економічний розвиток, знижується соціальна та правова захищеність українського суспільства. Це в свою чергу призводить до зменшення легітимності влади, латентного спротиву реалізації державної політики в регіонах тощо. У розвинених країнах світу таке явище, як корупція визнається основним деструктивним фактором, який має безпосередній вплив на стан національної безпеки держави.

Загалом, слід відмітити, що корупційні прояви формуються в соціально неоднорідному просторі, який охоплює політичну, економічну і соціальну сфери сучасного суспільства, а її детермінантами є:

- незавершеність суспільно-політичної трансформації, дестабілізація суспільних відносин, несистемність діяльності інститутів суспільства і держави у форматі запобігання корупції;
- несталість політичної системи, політична нестабільність і соціальна неструктурованість суспільства, криза політичної влади і протистояння її гілок, нерозвиненість демократичних традицій, невизначеність поняття політичної відповідальності за корупційні прояви;
- послаблення впливу держави на економічні відносини, квазіринкова трансформація, економічна криза в суспільстві, невизначеність перспектив економічного розвитку, проблематика тонізації економіки;
- усталена соціальна напруженість, посилення соціальних конфліктів;
- розпорощення нормативно-правового регулювання у системі запобігання корупції, відсутність взаємодії та взаємозв'язку владних органів держави та їх посадових осіб, превалювання кількісного підходу у визначенні інструментів і механізмів антикорупційної політики над логікою її формування;
- дискредитація усталених етичних норм поведінки посадових осіб;
- сприйняття корупції як звичайного явища, характерного будь-якому суспільству^[9].

Означені детермінанти загалом характерні сучасній Україні. Так, лише за першу половину 2015 року, була встановлена сума матеріальних збитків на суму, що перевищує 3.6 млрд. грн.^[10] Таким чином, ми спостерігаємо серйозну загрозу, оскільки зазначене вказує на те, що посадовці окремих державних структур не просто обслуговують економіку, вони беруть у ній участь, маючи «свою долю» в економіці. Саме функціонування державно-політичної машини економізоване, тобто підкорене по суті економічній свідомості^[11].

Таким чином, корупція як негативне явище набуває ознак, які дозволяють визначати долю влади, економіки, держави та суспільства в цілому, що негативно впливає на всі сфери життя в Україні. Корупція, як соціальна патологія, тісно пов'язана з організованою злочинністю, негативно впливає на функціонування державної влади у всіх її проявах: законодавчій, виконавчій та судовій. Саме внаслідок цього корупція поступово перетворюється з ординарного злочину на соціальну хворобу, при цьому, перш за все, порушуються законні права та інтереси громадян України^[12].

Зважаючи на викладене, сьогодні активно відбувається процес удосконалення механізму запобігання та протидії корупції. Для цього на законодавчому рівні приймаються відповідні нормативно-правові акти. Зокрема, початком реформи спрямованої на зниження рівня корупції можна вважати жовтень 2014 року, коли були схвалені основні антикорупційні закони. Однак, відповідна реформа продовжується і сьогодні, адже на основі вже діючої Антикорупційної стратегії (Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII) мають бути повністю врегульовані ключові сектори антикорупційної діяльності в нашій державі, зокрема:

- остаточне оформлення системи спеціалізованих антикорупційних органів, відповідальних за антикорупційну політику та запобігання корупції;
- початок активної антикорупційної діяльності відповідних державних органів і реалізація ними превентивних заходів;
- моніторинг реалізації державної антикорупційної політики^[13].

Однак, потрібно враховувати, що формування та реалізація ефективної антикорупційної політики, перш за все лежить в площині наявності політичної волі керівництва, та напряму взаємопов'язаного з політичною силою та спроможністю. Адже необхідно прийняти відповідне законодавство, створити умови для його виконання та мати підтримку суспільства. До того ж, як слушно вказує український дослідник І. Кушнарьов, деструктивний характер корупції напряму пов'язаний з високим рівнем її латентності^[14], а тому на нашу думку, перш за все необхідно проваджувати боротьбу з нею на соціальному рівні, підвищуючи політичну та національну свідомість українського суспільства.

Також, потрібно відзначити актуальні проблеми, які постають нині перед українською владою та в сфері протидії корупції. Серед них виділяють:

- пасивне співробітництво України в напрямі налагодження ефективної скоординованої політики щодо протидії корупції серед держав-учасниць Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року (про це неодноразово зазначали експерти Transparency International-Україна);
- не належне виконання Україною вимог міжнародно-правових інструментів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики (попри прийняття цілої низки нормативно-правових актів, у жодному з них не прописаний чіткий механізм взаємодії держави та громадських організацій у напрямі протидії корупції; не виконується, або ж затягується виконання рекомендацій антикорупційних громадських організацій; відсутній акт Кабінету Міністрів України щодо схвалення загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН, розробка якого чітко передбачена Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки»);
- корупціогенність виборчого законодавства, зокрема: недосконалість законодавства щодо фінансування виборчих кампаній та політичних партій, відсутність належного правового регулювання щодо запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних осіб та прозорих засад лобювання^[15].

Власне, саме рівень корупції в Україні стає основною загрозою інтеграції України в європейський політичний, соціальний, безпековий простори. Про це заявив представник Європейської служби зовнішньої діяльності Дірк Шубель на слуханнях у Європарламенті «Угоди про асоціацію без риторики». «Очевидно, що сьогодні імплементація обох угод (з Україною і Молдовою – ред.) ускладнюється багатьма викликами. Перше – це корупція. Друге – верховенство права і права людини. І третє, це необхідність зміцнювати спроможності державного управління», - констатував дипломат ЄС^[16]. Таку ж думку висловив посол США в Україні Джеффри Пайтт під час конференції «Україна-ЄС: Перетворюючи виклики у можливості». "Корупція є не меншою загрозою в Україні, ніж російські танки. Це довів приклад Донбасу"^[17], - відзначив він.

Таким чином, визначивши пріоритетність у відносинах з європейським світом, Україна має інтегруватись у систему європейської безпеки. Однак, на нашу думку, необхідно перш за все враховувати національні інтереси держави та суспільства, прораховувати всі можливі наслідки наступних кроків. В свою чергу розвинуті країни заходу висловили чітку підтримку України у її бажанні до інтеграції, а визначальні документи НАТО та провідні очільники численних структур ЄС підкреслили необхідність та важливість України в системі безпеки Європи де вона відіграє нині ключову роль. Однак, для того щоби посісти гідне місце серед європейських країн, Україні необхідно успішно завершити низку пріоритетних реформ, серед яких основною є саме боротьба з корупцією.

Висновки. Отже, ми можемо констатувати, що сучасна Україна постає перед двома основними чинниками, які несуть основну загрозу її незалежності, суверенності та територіальній цілісності. Перший чинник, це дестабілізація на сході України та існування так званих ДНР-ЛНР. Однак аналізуючи динаміку змін у нормативно-правовій, оборонній та міжнародно-дипломатичній сферах, можемо вказати, що Україна, досить успішно протидіє цьому виклику. Більш серйозною загрозою постають саме внутрішні чинники, зокрема високий рівень індексу сприйняття корупції. Світовими та вітчизняними дослідниками доведено, що саме високий рівень корупції призводить до дестабілізації суспільних відносин, політичної нестабільності, послабленню спроможності держави до ефективної реалізації державної політики, підвищеної соціальної напруженості, соціальних конфліктів, а також є важливим агентом впливу на систему національної безпеки в цілому.

Якісне реформування публічного сектору необхідно проводити одночасно з іншими секторами, найважливішими з яких є безумовно реформи в системі судочинства, прокуратури, державної служби. Оскільки тільки злагодженість системи публічного управління, та підтримка громадянського сектору здатні досягти необхідного успіху у процесі реформування.

Література.

^[1] Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

^[2] Угода між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міні- стрів України стосовно створення спільної військової частини. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_548

^[3] Про затвердження плану заходів з проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони України та методичних рекомендацій щодо його проведення: розпорядж. Кабінету Міністрів України від 25 лют. 2015 р. № 139-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/139-2015-%D1%80>.

^[4] Указ Президента України №555/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України" [електронний ресурс]: режим доступу - <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>.

^[5] Шеренговський Д. Гармонізація елементів системи безпеки та оборони України стосовно співробітництва та конвергенції України у сфері зовнішньої політики та політики безпеки з Європейським Союзом // Дмитро Шеренговський. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2014. Випуск 36. Частина 2. С. 108.

^[6] Association agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. – Brussels, 2014. – 21 March. – 2137 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf.

^[7] Там само.

^[8] [transparency International](http://transparencyinternational.org/) Офіційне інтернет представництво [електронний ресурс]: режим доступу- <http://ti-ukraine.org/%D0%A1PI-2015>.

^[9] Новак А.М. Формування основ національної антикорупційної стратегії в умовах суспільно-політичних трансформацій в Україні // Новак А.М. Механізми публічного управління № 1-2 (27-28) січень-лютий 2016 С 95.

^[10] Звіт про стан протидії корупції за 12 місяців 2015 року, форма звітності затверджена Наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України від 22 квіт. 2013 р. № 52/394/172/71/268/60 / Відомчий документ.

^[11] Запобігання та протидія корупції: навч. посібн. [Текст] / [А. М. Михненко, Р. П. Марчук, А. М. Мудров та ін.]; за ред. проф. А. М. Михненка. – К.: НАДУ, 2010. – С 70.

^[12] Там само С. 96.

^[13] Марчук М. П. Основні напрями державної політики щодо протидії корупції в Україні / М. П. Марчук // Молодий вчений. - 2016. - № 3. - С. 470-474

^[14] Кушнар'ов І. В. Антикорупційна політика сучасної держави: загально-теоретична і порівняльно-правова характеристика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук.: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. В. Кушнар'ов. – Харків, 2013. – 18 с

^[15] Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 87. – Ст. 2473.

^[16] Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. Офіційне інтернет представництво [електронний ресурс] : режим доступу - <https://ukraine-office.eu/corruption-threat-to-fragile-democracies/>.

^[17] Корупція є не меншою загрозою в Україні, ніж російські танки - посол США. Українська правда. Офіційне інтернет представництво [електронний ресурс] : режим доступу <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/05/20/7049564/>.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2017 р.

